

DİVAN EDEBİYATI BAĞLAMINDA YAHYÂ KEMÂL ŞİİRİNİN KAYNAKLARI YRD.DOÇ.DR.YAVUZ BAYRAM*

Yahya Kemal, sadece eserlerinin iç ve dış yapı özellikleri, şiirleri ve nesir yazıları vasıtasıyla ortaya koyduğu fikirleri ve sanat anlayışı bakımından değil; bu fikirleri ve sanat anlayışı ile Türk aydınları ve sanatçıları üzerinde oluşturduğu etki bakımından da Türk edebiyatının önemli isimleri arasındadır. Özellikle şiir, nesir, resim, musikî, Türkçe, millet, tarih bilinci gibi konularla ilgili olarak ders, sohbet, söyleşi, makale, şiir gibi değişik vesilelerle ileri sürdüğü fikirleri; kendisini hayranlıkla takip eden genç nesil tarafından büyük ölçüde benimsenmiş ve bu genç aydınların hayata, sanata, millete vs. bakış açılarının şekillenmesinde önemli rol oynamışlardır. Söz gelimi Yahya Kemal'in derslerine ve sohbetlerine katılmış; onun şiirlerini ve nesirlerini okuyarak kendilerini yetiştirmiş olanların divan şiiri geleneğine olumlu yaklaşımlarında Yahya Kemal'in göz ardı edilemeyecek bir katkısı olmuştur. Dolayısıyla divan edebiyatı bakımından böylesine önemli bir katkıyı sağlamış bir şairin şiirlerini besleyen kaynakların incelenmesi, bir yandan onun Türk edebiyatındaki yerinin anlaşılması ve belirlenmesine yardımcı olacak; bir yandan da geçmişle gelecek arasında kurmaya çalıştığı köprünün daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Nitekim bu makalede önce Yahya Kemal'in divan şairlerine ve divan şiiri geleneğine bakış açısı ortaya konmaya çalışılmış; ardından divan şiiri geleneğinin ve bu geleneği besleyen kaynakların Yahya Kemal'in şiirlerindeki yeri ve rolü üzerinde değerlendirmelere yer verilmiştir.

Yahya Kemal'in Divan Şairlerine ve Divan Şiirine Bakışı

Yazının başında divan şairlerinin ve bu şairlerin şiirlerinin Yahya Kemal'in şiiri üzerindeki etkisini açıklayan önemli bir hususa işaret etmek, daha sağlıklı değerlendirmelerin yapılması yararlı olacaktır. Zira Yahya Kemal'in şiirini besleyen en önemli kaynaklar arasında divan şiirinin dikkat çekmesi, onun divan şairlerine ve divan şiirine bakış açısıyla ilgilidir. Bu bakış açısı, aynı zamanda Yahya Kemal'in şiirlerinin divan şiirinden nasıl ve ne ölçüde beslendiğini göstermesi bakımından da önemlidir. Dolayısıyla yazının bu aşamasında Yahya Kemal'in divan şiirine ve divan şairlerine dair görüşlerine ve bakış açısına dair değerlendirmelere yer verilecektir.

Yahya Kemal'in "şiirleri, makalelerinde görünen fikirlerin özlü bir şekilde ifadesinden ibaret"¹ olduğu için, şiirleriyle ilgili sağlıklı değerlendirmelerin yapılması, öncelikle makalelerinin çok iyi incelenmesine bağlıdır. Bu bağlamda değişik dergilerde yayımlanmış yazılarından ve kendisiyle yapılmış röportajlardan oluşan 'Edebiyata Dâir' adlı kitabın önemi ortaya çıkmaktadır. Bu kitapta yer alan örnek şiirlerin şaşırtıcı biçimde çoğunun yeni Türk şairleri yerine divan şairlerinden seçilmiş olması, divan şiirine verdiği değeri ve bakış açısını ortaya koyması bakımından dikkat çekici bir

*Yrd.Doç.Dr., Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

¹Bilge Ercilasun, "Yahya Kemal'in Şiirlerinde Yer ve Şahıs Adları", **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara 1983, s.141-142.

ayrındır.² Dahası zaman zaman duygu ve düşüncelerini divan şairlerinden yaptığı alıntılarla kuvvetlendirme ve kanıtlama alışkanlığı, İstiklâl Savaşıyla ilgili yazılarının toplandığı ‘Eğil Dağlar’da bile gözlemlenmektedir. Söz gelimi İnönü Zaferinin Millî Mücadeleye karşı duran güçleri nasıl etkisizleştirdiği ve muhalif seslerin nasıl kesildiğini, Bâkî’nin *Kanunî Mersiyesi* olarak bilinen bir kasidesinden aldığı bir beyit eşliğinde şu cümlelerle dile getirmektedir: “Millî hareketin hızı, sert bir rüzgâr gibi birdenbire bu muhitte üç seneden beri yanan fitneyi söndürdü:

Tığün içürdi düşmene zahm-ı zebânları
Bahsetmez oldu kimse kesildi lisânları”³

Divan edebiyatı geleneğinde olduğu gibi, şiire bütün diğer edebî türlerden daha fazla değer veren⁴ Yahya Kemal, ‘Şiirde De Ordu Millet’ başlıklı yazısında, şair kelimesinin uğradığı erezyonu ve devrinin şairlerinde gördüğü eksiklikleri ortaya koyduktan sonra, adeta emsal gösterircesine divan şairleriyle ilgili görüşlerini de ifade etmektedir:

“.....seneler geçtikçe halkın nazarında şâir demek toy, küstah, bâlâpervâz, sünepe, ciddiyetsiz, tufeylî ve bilhassa akılsız ve mektep kaçkını bir mahlûk olarak tecellî ediverdi. Eski *zarîfler*, *şuarâ* dedikleri vakit, rindâne yaşar insanları derûnî bir tezyîfle karşıladıkları vakit bile zâhiren hürmet ederlerdi; çünkü bu sınıfın resmîleşmiş bir itibarı vardı; onu ihmâl edemezlerdi. Lâkin zamanımızda *şâirler* diye bir gençler mevkibi görüldüğü vakit istihkarın en pes perdesinden bir mana hâsıl oluyor.”⁵

‘Eski ve Yeni Şiir’ başlıklı yazısında Yahya Kemal, Tanzimat ve Servet-i Fünûn dönemlerini dikkate alarak yaptığı değerlendirmesinde, divan şiirinin son temsilcilerinden Yenişehirli Avnî ile Servet-i Fünûn şiirinin üstâdı Tevfik Fikret’i karşılaştırarak, Yenişehirli Avnî’nin şiir anlayışı bakımından çok daha ‘yeni’ olduğunu

²Adı geçen eserinde Yahya Kemal, düşüncelerini ortaya koyarken yaklaşık 35 kez divan şairlerinden, 33 kez Tanzimat sonrası Türk şairlerinden, 3 kez halk şairlerinden, 1 kez de Fransız şairlerinden örnek mısra, beyit ya da şiir verme yoluna gitmiştir. Bu eserde ayrıca 100’ü aşkın yerde divan şairlerinden bahseden Yahya Kemal’in ismen zikrettiği divan şairleri şunlardır: Nedîm, Şeyh Gâlip, Fuzûlî, Nef’î, Bâkî, Nergisî, Hâmî, Bağdatlı Rûhî, Enderunlu Vâsîf, Keçecizâde İzzet Molla, Leskofçalı Gâlip, Nâbî, Nâ’ilî, Nâ’ilî-i Kadîm, Ali Şîr Nevâ’î, Nevres-i Kadîm, Nigâr Hanım, Râsih ve Sünbülzâde Vehbî. Bunlar arasında Yahya Kemal’in en çok dikkatini çeken şairler ise Nedîm (31 kez), Şeyh Gâlip (21 kez), Fuzûlî (15 kez), Nef’î (12 kez), Bâkî (9 kez) olmuştur. Bu veriler, Mustafa Özbalcı’nın “Nâbî ve Nef’î’nin dışında Yahya Kemal, eski şiirimizin bilhassa üç şairinden sık sık ve büyük bir hayranlıkla bahseder. Bunlar Fuzûlî, Nedîm ve Şeyh Gâlip’tir.” tespitiyle de uyumludur. [Mustafa Özbalcı, **Yahya Kemal’in Duygu ve Düşünce Dünyası**, Sönmez Matb., Samsun 1990, s.167.] Nitekim “İster divan edebiyatı döneminde, isterse Tanzimat sonrası yeni edebiyat devrinde yapılmış olsun, divan şairlerine yönelik tenkid ve değerlendirmelerin birkaç şahıs etrafında teşekkül ettiğini söylemek mümkündür. Bu isimler; Bâkî, Nef’î, Nâbî, Fuzûlî, Necâtî ve Şeyh Gâlip’tir.” [Erdoğan Erbay, **Eskiler ve Yeniler Tanzimat ve Servet-i Fünûn Neslinin Divan Edebiyatına Bakışı**, Akademik Araştırmalar Yay., Erzurum 1997, s.424]

³Yahya Kemal Beyatlı, **Eğil Dağlar**, MEB Yay., İstanbul 1970, s.78. Bâkî’nin bu beyti, Türkçe Dîvânî’nda Mersiye-i Sultân Süleymân Hân ‘aleyhi’r-rahmetü başlığı altında yer almaktadır. Bkz.**Bâkî Dîvânî**, Haz.Sebahattin Küçük, TDK Yay., Ankara 1994, s.75.

⁴Aynı zamanda “Yahya Kemal’in sanat ve edebiyat meseleleri içinde hakkında en fazla söz söylediği edebî tür, hiç şüphesiz şiirdir.” Mustafa Özbalcı, **a.g.e.**, s.147.

⁵Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1984, s.19.

söylemektedir. Ayrıca şair, bu dönemlerde Türk şiirinin zannedildiğinin aksine gerçek bir ilerleme kaydedemediği kanaatini de açıkça ortaya koymaktadır.⁶

“İleride Türk şiirinin yenileşmesi işini tedkik edecek olanlar, 1860-1900 arasındaki merhaleye bakarken garîb bir endîşeyle dalgın kalacaklardır; bir müddet yeniliğin lehinde kat’î (hüküm) vermekte tereddüt edeceklerdir, çünkü bir yenileşme ve bir ilerleme merhalesinde, Türklerin asıl şiirden daha pes ve sathî bir şiire geçmiş olduklarını görecektir; hele o devirde yaşayan ve Avrupa tesirlerinin her türlüşünden âzâde, tam Şarklı bir Yenişehirli Avnî Bey’in marûf olan şiir tariflerini okurlarsa büsbütün şaşıracaklardır. Çünkü bu Şarklı şâirin şiiri tarif edişi, o aralık hayatta olan en yeni Fransız şâiri Arthur Rimbaud’nun tarifine mutâbık gelirken, ondan on, on beş sene (sonra) en yeni Türk şâiri sayılan Tefvik Fikret’in François Coppe gibi, en pes ve ictimâî bir programla söylemiş olduğu Balıkçılar, Nesrin, Hasta Çocuk gibi manzûmelerini okurlarsa Türkler’in iyiden kötüye, derinden sathîye, yüksekten pese gittiklerini zannedeceklerdir.”⁷

Divan şiiriyle ilgili önemli eleştirilerden biri, zamanını aşamadığı ve güncel hayatı yakalayamadığı yönündedir. Aşağıdaki ifadeleri ise Yahya Kemal’in bu eleştirilere katılmadığını açıkça göstermektedir. Zira ona göre, 18.yüzyılın büyük divan şairi Nedîm, bugün hâlâ *en yeni* hâliyle günlük hayatın tam da içinde yer almaktadır. Diğer taraftan aradan geçen iki yüzyıla rağmen hâlâ neşeyle okunduğuna göre Râsih’in gazeli, gerçek anlamıyla (edebî) eser olmalıdır:

“.....onun (Nedîm) kendi devrinde ve hâlâ bugün ‘en yeni’ olarak havamızda hazır bulunuşunun sırrı şahsiyetinde ve mizâcındadır, yalnız kendine benzediği içindir. Nâbî’nin ‘...var içinde’ redifli gazeli divanında uyuyor; Nedîm’in bu gazele kırk sene sonra söylediği nazîrenin mısraları, meselâ;

Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde

denildiği vakit hâlâ Boğaziçi’nden geçiyor zannedilir.”⁸ “Râsih, bir gazeli ile yaşıyor; demek ki hayatının bütün nüsge⁹ bu gazelde toplanmış, iki yüz sene sonra hatırlıyor, okuyor ve okurken neşeleniyoruz; eser buna derler!”¹⁰

Divan şairleriyle ilgili önemli eleştirilerden biri de içinde yaşadıkları toplumun duygularına tercüman olmadıkları yönündedir. Fuzûlî, Bâkî, Nef’î ve Nedîm’in Yunus emre ve Süleyman Çelebi ile birlikte bu milletin öz evlâdı olduğunu vurguladığı aşağıdaki cümleleri, Yahya Kemal’in bu eleştirilere de katılmadığını şüpheye yer bırakmayacak biçimde göstermektedir:

“Büyük millet, şerefli zamanlarında lisânını Yûnus Emre ve Süleyman Çelebi gibi, Fuzûlî ve Bâkî gibi Nef’î ve Nedîm gibi, saz şâirleri gibi öz oğullarına emânet etmişti. Onlardan Allâh’ın büyüklüğünü, Peygamberinin vasıflarını, kahramanlarının menkıbelerini, âşıklarının elemelerini, gençlerinin hevâ vü heveslerini, ihtiyarlarının düşüncelerini asırlarca dinledi.”¹¹

⁶Zira ona göre “şiirin klâsik şekil ve vasıtalarını bir kenara bırakıp da ‘Biz Nasıl Şiir İsteriz?’ diye yeni nazariyeler ortaya atanlar, umumiyetle şiir kabiliyetinden mahrum şarlatanlardır..... Biz nasıl şiir isteriz? diyen gayr-ı maruf insanlar, en mühim yevmî gazetelerin sahifelerinde maziye, hâli, mevcudu yakıp kavurarak, yıkıp kırarak, şahsî telakkilerini mutlak hakikatler gibi savunarak bağırmaya ve bağirdikten sonra kaybolmağa, yerlerini diğer bağırarlara bırakmağa başladılar.” [Mehmet Kaplan, “Yahya Kemal ve Şiir Sanatı”, **Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar**, İstanbul 1987, s.277, 278]

⁷Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.41-42.

⁸Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.24.

⁹Nüsg: Özsu, besi suyu, usâre; bitkilerin topraktan çektikleri besleyici su. (www.lingosözlük.com ve www.middleeastgarden.com).

¹⁰Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.60.

¹¹Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.151.

“Edebiyatın yüzde doksan beşi *mâzî* zemîni üzerinde kurulmuştur.”¹² kanaatini taşıyan Yahya Kemal’e göre Tanzimat öncesi dönemde Türk şiiri açısından her şey daha yerli yerinde idi. Ne var ki divan şiiri geleneği yıkıldıktan sonra, Türkçe’de çözümlenememiş bir şiir meselesi ortaya çıkmıştır:

“Şâir millî hayatın şâhidi mevkiinde idi, pâdişahın serdâra kadar bütün şahsiyetleri yaşatıyordu. Nef’î diyor ki: Sultan Süleyman’ın nâmını haşre dek yaşatan Bâkî’nin sözündeki âb-ı hayattır.¹³ Nâimâ ise İbşir Paşa’yı bütün bayağılığıyla tasvîr ettikten sonra hakkında hiçbir kasîde yazılmadığını mühim bir fârîka olara kaydediyor. Hâsılı şâir bütün sanatlara, bütün hayata böyle bağlarla bağlı ve o cemiyetin timsâli idi. Şiirin âletleri, usulleri, lisânı, zevki birdi ve her yerde aynı seviyeye hitâp ediyordu.”¹⁴ “Eski şiirimizin kâinâtı yıkıldığı günden beri Türkçe’de halledilmemiş bir şiir meselesi vardır. Eski şiirimizin kâinâtı yerli yerinde dururken bir şiir meselesi yoktu.”¹⁵

Fuzûlî ile Nedîm’i karşılaştırdığı aşağıdaki ifadeleri, Yahya Kemal’in divan şairlerinin şiirlerini basit bir hayranlıkla değil, dikkatle okuduğunu ve onun divan şairleriyle ilgili değerlendirmelerinin bilinçli bir incelemeye dayandığını göstermektedir. Bu sayede tespit ve değerlendirmeleri de oldukça isabetlidir:

“Fuzûlî ve Nedîm Türk’ün lirizmini iki muhtelif cepheden gösterirler: Fuzûlî suları kalbine doğru çeken kuvvetli bir girdâba benzer, derindir ve içlidir. Nedîm, bilakis fevâre gibidir, suları havaya atar, şevk içindedir. Keder sevinçten daha derin görüldüğü için Fuzûlî, Nedîm’den daha büyük görünür. Fakat bu fark esâsen azdır. Dediğim gibi biri girdâb biri fevâredir. Birinin umkunu göremiyoruz, gözlerimiz kararıyor, birini görüyoruz.”¹⁶

Yahya Kemal, *Aşk (Lirizm)* başlıklı yazısında, Türk edebiyatının fikir bakımından eksikliğine; lirizm açısından ise zenginliğine işaret eder. Yazının devamında lirik şiiri *saf şiir* olarak nitelendiren şair, bu anlamda en güzel örneğin de Şeyh Gâlib’e ait olduğunu şu cümlelerle belirtir:

“Türk edebiyatı fikirden yana fakirdir, bu nâkısayı itiraf ederiz. Fakat hiçbir millet, Fuzûlî ve Nedîm ayarında iki büyük lirik şâir gösteremez. Belâgat muallimleri lirik şiiri, şiirin diğer nev’leri arasında bir nev’ olarak gösterirler. Diğer nev’ler doğrudur, çünkü şiir olduktan sonra dolaştıkları husûsî vâdinin ismini alırlar. Lirik şiire bir sıfat vermek iktizâ ederse ‘asıl şiir’ demeli. Lirik şiire Şeyh Gâlib’in yukarıda zikri geçen beytinden¹⁷ başka bir tarîfi münâsib görmüyorum.”¹⁸

Yahya Kemal’in divan şiirine bakış açısını şekillendiren etkenlerden biri de aruz vezni olmuştur. Zira şiir dilini bir insan bedeni gibi düşünen Yahya Kemal’e göre aruz bu beden belkemiğidir ve Türkçe bu belkemiğinin etrafında gelişerek varlık bulmuştur. Bu sebeple aruzu bilmeyenler, edebî Türkçe’den de haberdar olamayacaklardır.¹⁹

¹²Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.311.

¹³Yahya Kemal, bu ifadeyi Nef’î’nin şu beytinden almış olmalıdır:

Haşre dek âb-ı hayât-ı suhan-ı Bâkî’dür

Andırıp zinde kılan nâm-ı Süleymân Hân’ı

[Abdülkadir Karahan, **Nef’î Divanı’ndan Seçmeler**, KTB Yay., Ankara 1985, s.38]

¹⁴Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.53.

¹⁵Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.43.

¹⁶Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.37.

¹⁷Yahya Kemal’in bahsettiği beyit şudur:

Bir şu’lesî var ki şem’-i cânın / Fânûsına sığmaz âsmânın

¹⁸Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.37.

¹⁹“Aruz, şiir lisanımızın vücûdunda belkemiği gibi, esaslı bir uzuvdur ki Türkçe onun etrafında tekevvün etti. Bilâ-tereddüt denilebilir ki aruza âşinâ olmayan bir Türk, edebî Türkçenin ayarını takdir edemez.

Yahya Kemal'in divan şiirine karşı böyle olumlu bir bakış açısına sahip olmasında şüphesiz pek çok sebep bulunmaktadır. Bu sebepler arasında çocukluk ve gençlik dönemiyle ilgili olanlar; başka bir deyişle yetişme şartları ve eğitimi, son derece önemlidir. Nitekim onun şiir kültürünü şekillendiren en önemli unsurlardan biri, Tanzimat döneminde *yeninin* temsilcisi Recaizade Mahmud Ekrem karşısında *eskinin* temsilcisi sayılan Muallim Nâcî'ye olan hayranlığıdır. Nitekim Nihad Sâmî Banarlı, onun Muallim Nâcî'ye olan hayranlığını, kendisinden yaptığı bir alıntıyla şöyle ifade eder:

"Yahya Kemal, şiir zevkinin ve kültürünün nasıl geliştiğini anlatırken, bilhassa Muallim Nâcî'ye hayranlığını ifade eder. Onun henüz 15 yaşında bir idâdî talebesi iken şiir muhitini dolduranlar arasında Nâcî en esaslı yeri almıştır. (Üsküb'ün karşıyakasında Sâdî Dergâhı'nın semâhânesi yeni yapılmıştı; ona bir tarih söylemek hevesine düştüm. Bu münasebetle de ebced hesabını öğrendim. Babamın kitapları arasında Muallim Nâcî'nin 'Şerâre'sini buldum; bütün hevesimle ona sarılmıştım. O mecmuadaki gazelleri yüksek sesle okurken eski şiir lehçemizdeki belîğ ve rindâne edâların zevkine varıyordum.)"²⁰

Bütün bu olumlu bakış açısına karşın, bir röportajında "Eski şiirimiz duracağı noktada durdu ve biteceği devirde bitti."²¹ ifadesiyle divan edebiyatı geleneğinin bitişini normal karşılayan Yahya Kemal, 'Edebiyata Dâir' başlıklı kitapta toplanan yazı ve röportajlarında divan şiiriyle ilgili bir eleştiriye de yer vermiştir. Bu eleştiri, divan şairlerinin bütün şiirlerinin aynı derecede okunmaya değer olmadığı yönündedir. Aşağıdaki ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla şair, bu düşüncesini divan şairlerinin şiirsel bütünlükten ziyade parça bütünlüğüne önem vermiş olmalarına dayandırmış görünmektedir.

"Eski şiirimizin en muteber divanlarını ele almaya gelmez. Yeknesaklıktan Fuzûlî ve Nedîm gibi şâirler bile gözden düşer. En doğrusu bu büyük rûhların berceste mısralarını veyahut beyitlerini bir antolojide okumaktır. Çünkü kestirme ve samimî bir hükümlerle denilebilir ki eski şiirimizde manzûme yoktur, yalnız mısralar ve beyitler vardır."²²

Görüldüğü gibi Yahya Kemal, divan şairlerini, en güzel şiirlerinin seçilmesiyle oluşturulmuş bir antolojiden okumanın daha doğru olacağı kanaatinde. Şair, bir yazısında Türk edebiyatında okunması gerektiğini düşündüğü eserleri sıralarken, bu kanaatinin tesiriyle davranmış görünmektedir. Aynı yazıda dikkat çeken önemli bir görüşü de Avrupa'da kendimizi tanıtmak için boş yere harcama yapıldığı; bunun yerine şiirden daha çok yararlanılması gerektiği yönündedir:

"1.Fuzûlî'nin Leylâ ile Mecnûn'u. 2.Nedîm'in bir kasidesi, ekserî gazelleri, bütün şarkıları ve bazı rubâî, kî'ta, beyit ve mısralarından mürekkep bir mecmûa. 3.Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk'ı. 4.İlâhî ve nefeslerden mürekkep bir tekke mecmûası. Bu dört mecmûa Türk zevkinin dört safhasını iyi gösterebilir. Avrupa'ya kendimizi tanıtmak için ödediğimiz harcırahlardan birini bir defa bu işe versek, zannederim ki zararlı bir tecrübeye bulunmazdık."²³

Yahya Kemal, Hikmet Feridun'un kendisiyle yaptığı bir röportajda divan edebiyatı ile halk edebiyatının birbirinden tamamen ayrılmasına karşı çıkar. Ona göre

Hatta zannederim ki ilerideki nesiller bile Türkçeyi bilmek için aruza âşinâ olmaktan vâreste kalmaz." Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.126.

²⁰Nihad Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C.II, MEB Yay., İstanbul 1977, s.1174-1175.

²¹Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.260.

²²Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.259.

²³Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.78-79.

ikisi arasındaki asıl ayırım, hitap ettikleri toplumdaki değil toplumsal tabakadan kaynaklanmaktadır:

“Son devirdeki âlimlerimizin divan edebiyatı ve halk edebiyatı diye birbirinden farklı gösterdikleri iki çığır hakikatte aynı şeydir. Çünkü aynı cemiyetin felsefesini, bedîini, hissiyatını ifâde ederler ve aynı maddedirler; aralarında yegâne fark birinin üst tabakayı, diğerinin alt tabakayı ifâde etmesinden ibârettir.”²⁴

Kendisiyle yapılan başka bir röportajda, divan şiiri ve şairleriyle ilgili bakış açısına dair önemli ipuçları bulunmaktadır. Bu röportajda divan edebiyatı sonrasında yetişmiş hiçbir şairin Nedîm, Fuzûlî ve Bâkî gibi divan şairleriyle boy ölçüşemeyeceğine işaret eden Yahya Kemal’e göre Mehmet Emin Bey’in (Yurdakul) manzumeleri, divan şiiri geleneğini yıkmak için asla yeterli değildir. Dahası Yahya Kemal’e göre, sırf Mehmed Emin değil bütün muasır şairler bir araya gelseler, divan şairleri karşısında çocuk gibi kalacaklardır.

“Bundan yirmi sene kadar evvel berâ-yı tedâvi Sofya kaplıcalarına gitmiştim. Orada bulunduğum sırada Bulgarlar’ın en büyük millî şâiri İvan Vazof öldü. Komşu memleketin bir şâiri olmak sıfatıyla ben de birçok Türklerle birlikte cenâze merâsimine iştirak ettim. Vatandaşlardan birisi merâsim esnâsında kulağıma eğilerek; ‘Kemal Bey’, dedi; ‘Bizde böyle büyük bir şâir çıkmamış ya.’ Güldüm ve; ‘Bizde böyle bir şâir olamaz ki diye cevâp verdim, çünkü bizim arkamızda Nedîm’ler, Fuzûlî’ler, Bâkî’ler var. Onlarla boy ölçüşecek bir dehâ lâzım. Bulgarlar’ın yarım asırlık edebiyatlarında İvan Vazof’un büyük olmasına şaşmam.’ İşte bizim şiirimizin hâlâ Şark tesirinden kurtulamayışının sebebi, arkasındaki bu zengin mâzî’dir. Zannediyor musunuz ki koskoca divan edebiyatını yıkmak için millî şâir Mehmed Emin Bey’in manzumeleri kâfi gelsin? Yalnız o değil, bütün muasır şâirlerimiz bir araya gelseler divan şâirlerinin karşısında birer çocuk gibi kalırlar.”²⁵

Yahya Kemal’in divan şiirine ve divan şairlerine bakış açısının tespitinde dikkate alınması gereken önemli bazı hususlar da onun “son zamanlarda eski şiirin havasına, sanki bütün bir kültürü yenileştirmek ister gibi büsbütün gömüldü”ğünü²⁶ söyleyen Edebiyat Fakültesi’nden öğrencisi Ahmet Hamdi Tanpınar tarafından şu ifadelerle dile getirilmiştir:

“Biz, İstanbul Dârü’l-fünûn’u Edebiyat Fakültesinde talebeydik. Yahya Kemal de hocamızdı. Dershanemiz, Yahya Kemal’in dersleri yüzünden, işgâl altındaki İstanbul’da hürriyetin bir ocağı olmuştu..... Yahya Kemal, bu derslerde ve derslerden sonra çekildiğimiz herhangi bir boş odada hâtıralarını anlatır, günün siyaseti hakkında imanlı fikirlerini söyler ve birçok da şiir okurdu. Nedîm’i, Gâlip’i, Bâkî’yi daha ziyade bu saatlerde tanımiştık.”²⁷ “Eğer eskinin korkunç deniz kazasında herhangi bir mısra, bir beyit, bir hayâl; bugünün kıyılarına kadar gelmişse; biz Nâ’ilî’yi, Gâlip’i, Nedîm’i, Fuzûlî’yi ve daima büyük olan Bâkî’yi zaman zaman hatırlıyorsak, hep bu sesin rüzgârıyledir. Haçeremizi ve kulağımızı o terbiye etmiştir.”²⁸ “Ayrıca bu klâsik, köklere inmesini de bildi. Gazellerini, rübâîlerini, kendi getirdiği o sade dille yazılmış, hepimizin ezberindeki manzumelerini dikkatle bir kere daha okuyun, bir sentez karşısında kaldığınızı duyarsınız.”²⁹

Görüldüğü gibi Yahya Kemal; gerek dersleri ve sohbetleri gerek şiirleri ve yazıları vasıtasıyla divan şiirinin ve divan şairlerinin yeni nesillere tanıtılması ve

²⁴Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.260.

²⁵Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dâir**, s.291-292.

²⁶Ahmet Hamdi Tanpınar, “Kendi Gök Kubbeimiz”, **Edebiyat Üzerine Makaleler**, Dergâh Yay., İstanbul 1977, s.356.

²⁷Ahmet Hamdi Tanpınar, “Yahya Kemal’i Uğurlarken”, **a.g.e.**, s.332.

²⁸Ahmet Hamdi Tanpınar, “Kendi Gök Kubbeimiz”, **a.g.e.**, s.353.

²⁹Ahmet Hamdi Tanpınar, “Yahya Kemal’in Ardından”, **a.g.e.**, s.348.

benimsetilmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Nitekim “Darülfünun’da, Dergâh dergisi çevresinde, otel ve kahvehane sohbetlerinde onu dinleyen talebe ve tilmizleri, yıllarca onun fikirlerini müdafa etmişlerdir.”³⁰ Şairin bunu gerçekleştirdiği dönem dikkate alındığında, “geleneğinden kopan ve sürekli arayışlarla bir asır boyu ondan uzaklaşan şiirimizi, yine geleneğe bağlayan köprüyü kuran”³¹ Yahya Kemal’in üstlendiği bu rolün önemi daha iyi anlaşılacaktır.³² Diğer taraftan Muhsin Macit’in işaret ettiği gibi “modern şiirimizin oluşum evresinin başında mevcut birikimi çok iyi değerlendiren Yahya Kemal ve Ahmet Haşim, divan şiirinin imkânlarından yararlanmakla kalmamış, eserleriyle aynı zamanda daha sonra yetişen şairlere güven duygusu aşılamışlardır.”³³

Yahya Kemal’in divan şiirine ve şairine bakış açısını ortaya koyan önemli bir ayrıntı da Nihad Sami Banarlı Banarlı’nın anlattığı ve Yahya Kemal’in bir Fransız yazarına karşı Türk şiirini savunmak ve tanıtmak için Neşâtî’nin bir gazelini okuduğu şu hatıradadır:

“Bir vapur yolculuğunda, bir Fransız yazarı, tanınmış bir Türk edîbine; -Bir Türk şiiri var mıdır? demek tuhaflığında bulundu..... Türk edîbi, Fransız XVII.asır şairi Neşâtî’nin bir gazelini okudu ve açıkladı. Şiiri, ses ve mana olarak zevkle dinliyen Fransız, bilhassa son beyti duyunca; -Oo! dedi. Bu mısraları söyleyen milletin büyük şiiri olmak tabîidir. Ve şu cümleyi ilâve etti: -Medeniyet nâmına bir başka eseriniz olmasaydı, yalnız bu beyit, ne derin bir millet olduğunuzu ifadeye kâfi gelirdi.”³⁴

Hasibe Mazıoğlu’nun ifadeleriyle özetleyecek olursak Yahya Kemal, “Eski şiirimizin söyleyişte, âhenkte ve zevk inceliğinde ulaştığı noktaları yeni ve çağdaş bir görüşle değerlendirerek bir yandan kendi şiirleri, bir yandan da çeşitli yazıları ve sohbetleriyle edebiyatımızın köklü bir şiir geleneği olduğunu ortaya çıkarmak, şiirimizi geçmiş ve bugünü ile bir bütün olarak değerlendirmek ve şiirimizde sürekliliği sağlamak suretiyle millî bir görev yapmıştır.”³⁵ “Eski şiirimizde Türkçe’nin eriştiği âhengi, kendi şiirlerinin sesi ile bütünleştirerek şiirimizde sürekliliği sağlamış” ve “altı yüz yıllık Osmanlı İmparatorluğu’nun şanlı devirlerinde, Türk’ün gösterdiği kahramanlığın destanını yazmak; şiirde, musikîde, mimaride ve her türlü san’atta yarattığı şaheserleri, kendi şiirlerinde yaşatmak suretiyle geçmişle bugün arasında sağlam bir bağ kurmuş; millî kültürümüzün bu en zengin döneminin değerlerini, bize ve gelecek kuşaklara tanıtmıştır.”³⁶

³⁰Mehmet Kaplan, “Yahya Kemal ve Şiir Sanatı”, **a.g.e.**, s.272.

³¹İnci Enginün, “Şiirimizin Klâsik Şairi Yahya Kemal”, **Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, AKDITYK AKM Yay., Ankara 1994, s.55.

³²Mehmet Kaplan, Yahya Kemal’in bu yönünü şöyle ifade etmektedir: “Osmanlı İmparatorluğunun yıkılış devrini yaşayan Yahya Kemal, eski medeniyetimizin içinden kurtulması mümkün olan birçok şeyi kurtarmıştır. Cumhuriyet devrinde, haklı veya haksız, mâziye karşı büyük bir reaksiyon başladı. Asırlar boyunca yaşamış olduğumuz hayatın manası, kurmuş olduğumuz medeniyetin değeri, toptan inkâr edilmeğe kalkıldı. Bu cereyana karşı, mücerret fikrin silahları ile karşı koymak imkânsızdı. Güzellik, daima hakikatten daha fazla tesirli olmuştur. Yahya Kemal, millî ruhun kaybolmağa yüz tuttuğu bir devirde, şiir vasıtasıyla, onu bir daha hiç ölmeyecek bir şekilde diriltti. Bugün geçmiş asırlarımızın en güzel tarafı, onun mısraları sayesinde hâtıralarımızda yaşıyor.” [Mehmet Kapla, **Şiir Tahlilleri 1**, Dergâh Yay., İstanbul 1984, s.226-227]

³³Muhsin Macit, “Divan Şiirinin Cumhuriyet Sonrası Türk Şiirine Etkileri”, **Hece Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı**, S.53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz 2001, s.295.

³⁴Nihad Sami Banarlı, “Eski Şiir”, **Yahya Kemal Yaşarken**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1983, s.36-37. [Neşâtî’nin bu şiirini, Fransız yazarına tanıtan ve açıklıyan Türk edîbi Yahya Kemal’dir. Nihad Sami Banarlı, **a.g.e.**, s.40.]

³⁵Hasibe Mazıoğlu, “Yahya Kemal’de Eski Şiirin Rüzgârları”, **Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı**, AKDITYK AKM Yay., Ankara 1994, s.73.

³⁶Hasibe Mazıoğlu, **a.g.m.**, s.88.

Divan Edebiyatı Bağlamında Yahya Kemal Şiirinin Kaynakları

Bu makalede ortaya konmaya çalışıldığı gibi, divan şiiri, iki açıdan Yahya Kemal'in şiirlerine kaynaklık etmiş görünmektedir: 1. Bizzat **divan şairleri ve bu şairlerin şiirleri**, Yahya Kemal'in şiirlerini besleyen temel kaynaklar arasındadır. 2. Aşağıdaki dipnotta özet hâlinde verilmiş olan **divan şairlerinin beslediği temel kaynaklar**³⁷, aynı zamanda Yahya Kemal'in de beslediği kaynakların en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Zira Yahya Kemal'in şiirleri incelendiğinde görülecektir ki tasavvuftan tarihî olaylara, Kur'ân-ı Kerîm'den bâtil ve gerçek bilimlere, atasözleri ve deyimlerden gündelik hayata vs. kadar divan şairlerini besleyen bütün kaynaklar, aynı zamanda Yahya Kemal'i de besleyen kaynaklardır. Yahya Kemal'in bütün şiir kitaplarında rastlanan bu tür unsurların bir bölümüne aşağıda örnekler verilmiştir.

Bilindiği üzere Yahya Kemal'in şiirlerinde en çok dikkat çeken tiplerden biri rind insan tipidir. Bu tip, Osmanlı Lügati'nde "ârif-i lâübâlî-meşreb, feylesof-ı lâ-kaydî-reviş, sûreti sâde, mu'tâdî bâde ve fakat bâtını nûr-ı irfân ile pîrâste olan hakîm"³⁸; Burhân-ı Kâtî'da "Zâhiri melâm ve bâtını selim kimseye de itlâk olunur ki Melâmiye taifesidir."³⁹; Kâmûs-ı Türkî'de "1.İşret ve sâir şeylerden ihtirâz itmez lâübâlî âdem, harâbâtî. 2.Zâhiren lâübâlî ve gayr-ı muhteriz görinen ve ehl-i dil âdem, rindân-ı safâ."⁴⁰ şeklinde tarif edilmektedir. Rind insan tipine şiirlerinde sık sık yer veren Yahya Kemal, şiirlerinde ortaya koyduğu ve yücelttiği bu tipi divan şiiri geleneğinden almıştır.⁴¹ En güzel şiirlerinden birinin başlığını Rindlerin Ölümü diye koyan ve bu şiirin

³⁷Divan şairlerinin eserlerini oluştururken, onları yönlendiren ya da onlara ilhâm kaynağı oluşturan kaynakları, genel hatlarıyla, şu başlıklar altında incelemek mümkündür: **Kur'ân-ı Kerîm**: âyetler, hadisler, enbiyâ kıssaları ve mucizeleri... **Hadis... Din ve Tasavvuf**: tasavvuf terimleri, tasavvufi kavramlar, tasavvuf âdâbı, tasavvuf erbâbı, menkıbeler, tarikatlar, İslâm'ın farklı yorumları, şer'î akîdeler, Allah, Hz.Muhammed ve diğer peygamberler, İslâm'a göre kâinatın yaratılışı, İslâm ve diğer semâvî dinler, kelâm (eşyanın hakikati), hikmet-i kadîme (anasır-ı erbaa), kader anlayışı, kâinata bakış... **Şehnâme... Târihî-efsanevî olaylar ve şahsiyetler**: tarihî olaylar ve şahsiyetler, çeşitli hikâyeler, efsâneler ve efsanevî şahsiyetler, rivâyetler, yakın târihî, siyasî ve askerî şahsiyetler ve gelişmeler... **Bâtil ve gerçek bilimler**: kimya, simya (ilm-i esrârü'l-hurûf), nücûm (yıldızlar), burçlar, ilm-i zâyîçe (yıldızbilim), reml (fal), sihr, kıyâfet, rû'yâ tâbirleri, mûsikî... **Hayât**: edebî ve sosyal hayat (ramazan, bayramlar, hamamlar, düğünler, törenler, mahalle mektepleri, baskınlar, helva geceleri, zamandan şikâyet)... **Bezm terimleri**: bezmin âdâb ve erkânı, bezm unsurları (sâkî, içki türleri, meyhâne, dilber, pîr-i mugân, muğbeçe, mezeler, bâde, diğer keyif verici maddeler)... **Rezm terimleri**: savaş terimleri, at ve atla ilgili terimler, spor (binicilik, cirit, atıcılık, av, koşu, güreş)... **Sağlık**: hastalıklar, tabîb, tabâbet, kan aldirmek, bilim, madde ve tabiat / hûy, inanışlar, âdetler ve alışkanlıklar... **Atasözleri, tabîrler, halk deyimleri... Sanat ve güzellik anlayışı**: şiirde gâye, şiirsel ölçütler, şiirsel eleştiri, edebî sanatlar, sevgilinin güzellik unsurları... **Hiciv, mizah, mektubât, arzuhaller**: Münâzaralar, şerhler, nazîreler, medhiyeler, fahriyyeler, muammâlar, lügazlar... **Yerli malzeme ve diğerleri**: Tabiat (bitkiler, hayvanlar, tabîî olaylar), kadın, Türk, Anadolu, memleket-vatan, millet, İstanbul, Edirne vs. [Divan edebiyatının kaynakları hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Agâh Sırrı Levend, **Dîvân Edebiyatı**, Enderun Yayınları, İstanbul 1984; Fahir İZ, **Eski Türk Edebiyatında Nazım**, C.2, Akçağ Yayınları, Ankara 1995; Ahmet MERMER, "Eski Türk Edebiyatının Ana Çizgileri", **Eski Türk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s.29-42.]

³⁸Ali Nazîmâ ve Fâik Reşad, **Mükemmel Osmanlı Lügati**, Haz.Necat Birinci vd., TDK Yay., Ankara 2002.

³⁹Mütercim Âsım Efendi, **Burhân-ı Kâtî**, Haz.Mürsel Öztürk ve Derya Örs, TDK Yay., Ankara 2000.

⁴⁰Şemseddin Sâmî, **Kâmûs-ı Türkî**, Enderun Ktb., İstanbul 1989.

⁴¹Divan şiirinde "Şâirlerimiz, kendilerini rind olarak tanıtmak istemişler ve hayatın tezâhürlerini lâ-kaydî ile karşılayanları rindlerden saymışlardır." [Ahmet Talât Onay, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü**, Haz.Cemal Kurnaz, Birleşik Yay., Ankara 2007] Diğer taraftan rind, tasavvufî anlamıyla "dünyaya değer vermeyen,

Ölüm âsûde bir bahâr ülkesidir bir rinde
Gönlü buhûrdan gibi yıllarca tüter
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar her seher bir bülbül öter

dizelerinden oluşan ikinci bendinin mezar taşına yazılmasını vasiyet eden şair, tıpkı divan şairleri gibi şiirlerinde rind tipini idealize etmiştir. Dahası ömrünü de rind bir insan olarak yaşamıştır.

Bilindiği gibi **divan şiirinde dil**, Osmanlı Türkçesi olarak da adlandırılan ve cümle yapısı mülemmâ şiirler ve yabancı bir dilde yazılmış eserler hariç, daima Türkçe olan; bununla birlikte başta Arapça ve Farsça olmak üzere başka dillerin etkisine de açık bir yapıda idi. Dilin Türkçe kalmasını sağlayan temel unsurlar; cümle yapılarının, fiillerin ve cümlelerin dilbilgisel yapısını oluşturan eklerin tamamına yakınının Türkçe seçilmiş olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında Yahya Kemal'in şiirlerinde de aynı hususları gözlemlemek mümkündür.

Söz gelimi 'Kendi Gök Kubbemiz'deki şiirlerinin dili, divan şiirinin dilinden bütünüyle farklı değildir. Bununla birlikte bu şiirlerdeki dilin, Türkçe'nin doğal seyrinin bir sonucu olarak, divan şairlerinin kullandıkları Türkçe'den daha sade olduğu da ortadadır. Bir başka deyişle Yahya Kemal'in 'Kendi Gök Kubbemiz'de yer alan şiirlerindeki Türkçe, divan şairlerinin kullandıkları Türkçe'nin doğal sürecinde biraz daha sadeleşmiş biçimindedir. Bu da tamamen Türkçe'nin tarihsel süreçteki gelişimiyle açıklanacak bir husustur.

Diğer taraftan Yahya Kemal'in gerek 'Eski Şiirin Rüzgârıyla' gerek 'Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş' adlı kitaplarında yer alan şiirlerin dili, başta Arapça ve Farsça olmak üzere yabancı dillerin etkisi bakımından divan şiirinden önemli ölçüde farklılık göstermez.⁴² Çünkü "Yahya Kemal, sadece şekil değil, dil bakımından da eskilere yaklaşıyor." ⁴³ Bu sebeple aşağıda bir tablo hâlinde verilen kelime ve terkiplerin, bir divandan alınmış izlenimi uyandırmaları anlamlıdır. Zira aynı zamanda Yahya Kemal'in şiirlerinin içerikleriyle ilgili ipuçları da veren bu kelime ve terkipler, divan şairlerinin kelime hazneleriyle Yahya Kemal'in şiirlerini besleyen kelime haznesinin büyük oranda örtüştüğünü göstermektedir.⁴⁴ Çünkü Beşir Ayyazoğlu'nun vurguladığı gibi "kanaatimizce

dışı kötü görünen, ama içi aydınlık, Tanrı sevgisini gönlünde taşıyan insan" demektir. [Metin Akkuş, **Nefî ve Sihâm-ı Kaza**, Akçağ Yay., Ankara 199, s.72]

⁴²Kenan Akyüz, bunu şiirlerindeki târihî temalarla açıklamaktadır: "Tarihî temaları işleyen şiirlerinde, devrin atmosferini tam olarak verebilmek için, vokabülerin de eskileştiği görülür." [Kenan Akyüz, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, Mas Matbaacılık, b.y. b.t., s.167]

⁴³Bu tespitin sahibi Mehmet Kaplan, hemen ardından şu hususu eklemeyi de ihmal etmez: "Böyle olmakla beraber Yahya Kemal'in eski tarz şiirleri eskilerinkinden tamamıyla farklıdır. Yahya Kemal, nadir olarak divan şairlerinin mazmunlarına başvurur." [Mehmet Kaplan, **a.g.e.**, s.279]

⁴⁴Bu noktada Tanpınar'ın bir uyarısına dikkat etmekte yarar vardır. Çünkü ona göre "on altıncı veya on sekizinci asırlarda mey kelimesinden anlaşılan mananın bugün aynı kelimedden anlaşılan mana olmasına imkân yoktur. Hatta daha ileriye giderek bizim o asırlarda yazılmış bir şiiri okurken bu kelimelere o zamanın anladığı şekilde bir mana vermemiz ancak bir cehtle, bir nevi intibakla, bir nevi bedîî hulûl yapmamızla ve o da kısmen kabildir. Binaenaleyh Yahya Kemal'in bu kelimelerle eski tarzın tıpkısı olan ve aynı ruh hâletlerini veya aynı hayat telkinini anlatan mazmunları hâvi şiir söylemesi imkânsızdır." [Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal'e Dair", **a.g.e.**, s.308.

onun dili divan şairlerinden süzülüp gelmiş bir dildir.”⁴⁵ Tamamı onun gazellerinden alınmış olan aşağıdaki kelime ve terkipler de Yahya Kemal’in dilinin divan şairlerinin diliyle ne ölçüde benzeştiğini göstermektedirler:

şarâb, mâhtâb, gazel, kalb-i harâb, mülk ü mâl, hâb, işve, nâz u işve, hayrân, fevvâre, şermsâr, gülsitân, hırâmân, mâh, meh-i tâbân, cevr, cefâ, hüsn ü ân, bî-dâd, kerem, şâyân, nağme, senâ-hân, şemşîr, gülbang, âsmân, pîr, leşker, feth-i mübîn, deyr-i küfr, şehsûvâr-ı cihân-gîr, Rûm, diyâr-ı Rûm, iklim-i Rûm, Rûm u Acem, Frenk, yed-i takdîr, sûr, tekbîr, şûh, nûşânûş, hâtîr-ı nâ-şâd, şarâb u lâle, devr-i bahâr, pür-hûn, yâd, taht-ı zerrîn, Cem, cû, cûy, cûybâr, bâd-ı subh, eşcâr, beyâbân, bâğ-ı İrem, bâğ, gülşen, gülzâr, çemen, gonca, gonca-i gül, gül, yâsemen, karanfil, zambak, lâle, leylâk, erguvân, serv, serv-i hırâmân, serv-endâm, sebû, endâm, sâkî, bâde, rind, dembeste, ney, bülbül, âhû, şîr, ef’î, feryâd, meclis, tîfl-ı nâz, nâzân, kadeh, pûşîde, evrâk, havz, kasr, muğbeçe, piyâle, Sa’d-âbâd, şîve, Şîrâz, nazîr, serîr, cinân, serbeser, şeb, gönül, âfet, meftûn, şân u şeref, yâl ü bâl, semmûr, şâl, devr, zeyn, hûbân, akl, hayâl, fitne-i nigâh, la’l, şevk, tâbân, şitâbân, kurbân, Şems, Mevlânâ, mihr-i dirahşân, meş’al-i îmân, Hâfîz, Hayyâm, suhan, fâris-i meydân, dâstân, şîve-kâr, kâmet, nev-civân, cemâlullah, ahsen-i takvîm, nazm, şî’r, mest, şarâb-ı ezel, mısra, üstâd, âhenk, lisân, mızrâb, belâgat, lâf u güzâf, gazel-serâ, beytû’l-gazel, berceste, mesel, bezm-i câm, şâd, âbâd, dünyâ-yı dün, ser-âzâd, duhter-i rez, hâb-gâh, pîr-i mugân, lâl, bâd, sahn, harâbât, ritl-i girân, râm, şehbâl, rûh-ı revân, nev-gazel, savlet, arş u ferş, cûş u hurûş, şehinşâh, sîne, işret, özge, âyîne, mahsûl-i ömr, zevk, fedâ, müdâm, mahfûz, hazîne, nakd, tıynet, hussâd, bî-günâh, gaflet, tegâfûl, fesâd, şerr, dûr, sirişk, katre, rîzân, garîb, gam, şâm-ı garîbân, güşâd, sad hayf, sayd, gerdûn, leyl, nerdübân, dâmân, dâmen, mest, kâşâne, fağfûr, üç çifte zevrakçe, mâh-ı nev, fevc fevc, âvâz, zerrîn, bezm, âteş, billûr, pîrâhen, sikke, ehl-i hâl, neşât, nûş, devrân, rindân, hâmûş, dâr-ı küffâr, Hz.İsa, Hz.Muhammed, Kelîm, Tûr, Meryem, Mesîh, zekân, dil-i şeydâ, fazl, fazilet, tab’, yek-pâre, pâk, bî-menend, ecr, şark, fahr-ı kâ’inât, cân u ten, yâkût, fecr, ser-i kûy, billah, çemenzâr, vuslat, seher-gâh, levha, hûnîn, şîven, âheste, âb, âgûş, nev-bahâr, cihân, habîde, sabâh-ı haşr, semâvî, sâz, tarab, ahhâb, dil-i bî-tâb, vâdî-i uzlet, tevekkül, sabr u tahammül, kudret, bî-vefâ, bûy-ı kâkül, bigâneler, ağıyâr, a’dâ, dost, ahhâb, yâr, yârân, âşinâ, beste, şerh, eflâk, per ü bâl, ma’zûr, bâr, şer’at, hümâ, enfâs-ı Mesîhâ, bâdbân, pür-velvele, tûğ, Kızıl Elma, ra’d, tuhfе, şehper, vâsıl, câm-ı vasl, câm-ı gül-gün, cân u cânân, ene’l-hak, Mansûr, Cemşîd, Leylâ, Mecnûn, berdâr, kîssa-i eşk, Hudâ, Dâvûd, Ya’kûb, Yûsuf, vâdî-i Ken’an, bâlâ, hiyâbân, kûy-ı cânân, lezîz, iksîr, zehr, aşk, dermân, günâh, kârbân-ı aşk, ceres, gûş, hecr, nây, meyhâne, dâ’imâ, dil-rübâ, âkil, kâmil, kâ’inât, seffîne, erbâb-ı neşve, kadr, âlem, ehl-i derd, vedâ, câm-ı fenâ, pend, ukbâ, ilâhî, bezm-i ezel, şeb-tâ-be-seher, raks, meş’ale, hüsn, ahter, pây, sâgar, yâr-ı dil-ârâ, şeb-i yeldâ, ehl-i akl, âşık-ı dîvâne, muammâ, âyîne-i sâf, güyende, Nâ’îlî, ma’nâ, Firdevs, şeb ü rûz, ayân, revân, lahza, fasl, zînet, revnak, şûh-ı cihân, ammâ, civân, lisân-ı hâl, keştî, deryâ, esrâr, râz-ı aşk, derûn-ı sâz, târ, âb u tâb, dâğ, tebessüm, çerâğ, dest, ayş u işret, va’d, hazân, sûbesû, reng ü bû, sebû, câm-ı mey, eşk, pîr-ı mugân, âb-ı hayât, bîhûde, âb-ı rû, cânân, ârzû, leb, kasîde-gü, Yahyâ, Bâkî, sîrâb, tâc u taht, müşg-bû, mesnevî, haşr, Mevlânâ, teşne, Şems-i Tebrîz, bâl ü per, vîrâne, şâb, bende, pîr ü civân, bülend, şâd, hây u hûy, şeb-çerâğ-ı dil, kâm, encüm, Hâfîz, Şîrîn, Ferhâd.

Divan şiirinin önemli anlam figürleri arasında yer alan **edebî sanatlar**, Yahya Kemal’in şiirlerinde de önemli bir işleve sahiptirler. Öyle ki Yahya Kemal’in şiirlerinde de tıpkı herhangi bir divanda olduğu gibi, telmihten mecâz-ı mürsele, teşbihten teşhise, istiâreden iktibasa, intaktan teşbihe, cinastan irsâl-i mesele, tenâsüpten tezata kadar pek çok edebî sanat, şairin duygu ve düşüncelerini yansıtmaya aşamasında başvurduğu önemli anlam figürleri olarak dikkat çekmektedirler. Şüphesiz bu basit bir raslantı değildir. Bu benzerlik, tamamen Yahya Kemal ile divan şairlerinin aynı kaynaklardan beslenmesine dayanmaktadır.

Bu arada belirtmekte yarar vardır ki her ne kadar bazı araştırmacılar, Yahya Kemal’in şiirlerinde divan şiirinde olduğu gibi bir mazmun sistemi ve benzetmeler dünyası olmadığı kanaatinde iseler de onun şiirlerinde kısa bir incelemeyle tespit ettiğimiz şiir-çiçek, gül-yüz, lâle-kadeh, lâle-bûse, lâle-yara, lâle-ateş, şimşek-atlı, gül-yara, serv-kabir, gül-bülbül gibi teşbih, istiâre veya tenâsüpler, Yahya Kemal’in divan şiirinden zannedildiğinden daha fazla yararlandığına işaret etmektedir.⁴⁶ Çünkü bunlar, divan

⁴⁵Beşir Ayvazoğlu, **Eve Dönen Adam**, Birik Yay., Ankara 1985, s.30.

⁴⁶Nitekim “Nedîm’in eski şiirimiz içinde çok yeni olan hayalleri, zevk inceliği ve neş’esi Yahya Kemal’i, öbür şairlerimizden daha çok etkilemiştir..... Yahya Kemal’in şiirlerinde güzelin kendisi veya yüzü aya, güle, boyu serviye, gözü âhûya benzetilir. Bir yerde de boyu fiskiyeye benzetir ki bu benzetmeyi Nedîm’den almıştır. Güzelin bakışı ile fitne çıkarması (fitne-i nigâh) da bir yerde kullanılır.” [Hasibe Mazıoğlu, **a.g.m.**, s.77]

şii geleneği çerçevesinde neredeyse kalıplaşmış; hatta bir bölümü mazmunlaşmış münasebetlerdir.⁴⁷

Şiirleri arasında sık sık divan şairlerinin isimlerini zikretmesinden, onlara değişik vesilelerle göndermelerde bulunmasından ve şiirlerinin bir bölümünü onlara ithaf etmesinden de Yahya Kemal'in şiirlerinde **divan şairlerinin** ne kadar önemli bir konuma sahip olduklarını anlamak mümkündür.

Divan şairlerinin yaşadıkları döneme ait **tarihî olaylar ve şahsiyetler**, Yahya Kemal şiirinin temel unsurları arasında yer alır. Ömer Faruk Akün bir yazısında,⁴⁸ Yahya Kemal'in şiirlerinde yer edinmiş olan tarihî olayları şöyle sıralamıştır: Üsküb'ün fethi, Niğbolu zaferi, İstanbul'un fethi, Otranto'nun fethi, Koca Mustafa Paşa Câmii'nin inşâsı, Çaldıran zaferi, Maraş-Kayseri fethi, Mercidâbık zaferi, Ridâniye zaferi, Yavuz Sultan Selim'in huzurunda gerçekleşen bir ok müsabakası, Mohaç zaferi, Süleymaniye Câmii'nin inşâsı, Kıbrıs'ın fethi, Selimiye Câmii'nin tamamlanması, Kaçanık Zaferi (Üçüncü Kosova Zaferi), İtrî ve Lâle Devri.

Aynı yazıda bu tarihî olaylarla ilgili olarak Yahya Kemal'in şiirlerinde Birinci Bâyezîd, Birinci Selim, İkinci Selim ve Üçüncü Ahmed gibi padişahlardan; evlâd-ı fâtihân, bir yeniçeri, ihtiyar bir yeniçeri, Gedik Ahmed Paşa, Vezir Mustafa Paşa, Üç Malkoçoğlu, Sinan Paşa, İstanbul'un fethine katılmış bir yeniçeri, akıncı Türk askerleri, bir Türk neferi, Yahya Bey, Bâkî, vezir, Selim Giray, bir Türk güzeli, Sadrazam İbrahim Paşa gibi şahıslar da dikkat çekmektedir. Bu tarihî olaylar ve şahsiyetler, Yahya Kemal'in divan şairleriyle aynı havuzdan beslendiğinin işaretleri sayılmalıdır.

Yahya Kemal'in şiirlerinde geçen, büyük çoğunluğu **Osmanlı coğrafyasına ait yer adları** da divan şairlerinin yaşadıkları ve şiirlerinde zaman zaman bir bölümünü zikrettikleri yer adlarıyla genellikle örtüşmektedir. Bu anlamda şüphesiz en dikkat çekici şehir İstanbul'dur. Zira "Yahya Kemal'in yer isimleri arasında en çok kullandığı İstanbul ve semtleridir. İstanbul, onun şiirlerinde sadece tablodan veya tasvirde ibaret değil, başlı başına bir temdir."⁴⁹ İstanbul, Yahya Kemal'in şiirlerinde Üsküdar, Kanlıca, İstinye, Göksu, Adalar, Kandilli, Erenköy, Fenerbahçe, Çamlıca, Çubuklu, Çınaraltı, Yakacık, Bebek, Moda, Maltepe, Cihangir, Topkapı, Haliç, Süleymaniye, Boğaz, Körfez, Kocamustafapaşa, Atik-Valde gibi semtleri aracılığıyla da yer edinmiştir. Onun şiirlerinde dikkat çeken ve çoğu Osmanlı toprakları arasında bulunan diğer yer adları Rumeli (Üsküp, Balkan, Rakofça, Mohaç, Kosova, Niğbolu, Varna, Belgrad, Budin, Eğri, Uyvar, Tekirdağ), Anadolu/Diyâr-ı Rûm (Malazgird, Bursa, Konya, İzmir, Beyazıt, Van, Çanakkale, Maraş, Kayseri), Avrupa ve Eski Akdeniz Medeniyetleri (Sicilya, Bergama, Mısır, Suriye, Akdeniz, Nil, Ehramlar, Bâlebek, Biblos, Zahle, Endülüs/İspanya, Gırnata, İsviçre, Paris, Varşova, Nis, Roma, Otranto), Afrika ve Asya (Çaldıran, Tunus, Cezayir, Irak, Mısır, Suriye, Şam, Çin, Asya, Hind, Turan, Şiraz) şeklinde sıralanabilir.⁵⁰

Yahya Kemal'in şiirlerinde dikkat çeken en önemli temalar arasında Kur'ân-ı Kerîm'den âyetler, hadisler, İslâm inancı, İslâmî ibadetler, İslâmî ilgili kavram ve terimler, tasavvufî terimler ve şahsiyetler, pâdişâhlar, vezirler, diğer Osmanlı devlet adamları (serdâr, subaşı...), divan şairleri ve eserleri, Osmanlı dönemindeki sanatkarlar ve mûsikîşinâslar, Osmanlı'nın girdiği savaşlar,

⁴⁷Çiçeklerin ve diğer bitkilerin divan şiirinde edindikler anlam çerçeveleri için bkz.: Yavuz Bayram, **Çiçeklerle Diğer Bitkilerin Divan Şiirine Yansıma Biçimleri ve Anlam Çerçevesi**, OMÜ SBE, y.d.t., Samsun 2001.

⁴⁸Ömer Faruk Akün, "Osmanlı Tarihi Karşısında Yahyâ Kemâl'in Şiiri", **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl Beyatlı**, s.63-80.

⁴⁹Bilge Ercilasun, **a.g.y.**, s.123.

⁵⁰Bilge Ercilasun, **a.g.y.**, s.123-142.

seferler, Osmanlı memleketleri, başta Hz.Muhammed olmak üzere Hz.İsa, Hz.Musa, Hz.Nûh, Hz.Dâvûd, Hz.Yûsuf gibi peygamberler ve bu peygamberlerin kıssaları, mucizeleri, diğer tarihî ve efsânevî olaylar ve şahıslar, tabiat, tabii olaylar, gül, lâle, yâsemem, karanfil, zambak, erguvân gibi çiçekler; şîr, ef'î gibi hayvanlar, bayramlar, iftarlar ve diğer günlük olaylar ve yaşantılar, rü'yâlar, eğlence meclisleri ve bu meclislerle ilgili terimler, savaş (rezm) terimleri ve savaş âletleri, sağlık, atasözleri ve deyimler, sanat ve güzellik anlayışı, başta İstanbul olmak üzere değişik şehirler vs. yer alır. İşte bütün bu temalar, aynı zamanda yukarıdaki ilgili dipnotta belirtilen divan şiirinin temel kaynakları arasında da dikkat çekmektedirler.

Yukarıda **divan şairlerinin ve bu şairlerin şiirlerinin**, Yahya Kemal'in şiirlerini besleyen temel kaynaklar arasında yer aldığına işaret edilmişti. Bu anlamda şüphesiz en dikkat çekici hususlardan biri divan şiirinin şekle verdiği ehemmiyetten kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi divan şairlerine göre "şiirin kuruluşunda biçim önem taşır ve belirli kurallara bağlanmıştır. Söz konusu kurallar ise şiirin biçimini oluşturan nazım birimi, vezin, kafiye ve nazım şekliyle ilgilidir."⁵¹ Bu ölçütler, Yahya Kemal'in şiir anlayışı içerisinde de önemli bir yer tutmaktadır. Zira "Yahya Kemal'in fikirlerinden anlaşılmaktadır ki duygu, hayâl ve düşüncelerin orijinalliği, güzel şiirlerin ortaya çıkması için yeterli değildir. Bunların aynı zamanda belirli bir şekil (form) içinde ve dil denilen bir mekikle başarıyla örülmeleri de gerekmektedir. Bir nağme olan şiiri ifade etmek için vezin, lisân, kâfiye ve redif gibi unsurlara da ihtiyaç vardır. Bunlar, şiir için lüzumlu âletlerdir."⁵²

Bu düşünceleri, Yahya Kemal'in divan şiirinden yararlanması yolundaki en önemli etkenler arasında yer almıştır. Nitekim şiirleri şekil özellikleri bakımından incelendiğinde, Yahya Kemal'in divan şiirinin belirlediği ölçülere büyük oranda sadık kaldığı görülmektedir. Şüphesiz bu sadakat, 'Eski Şiirin Rûzgârıyla', 'Rubâiler ve Hayyam Rubâilerini Türkçe Söylemiş' adlı kitaplarındaki şiirlerde çok daha açık biçimde gözlemlenebilmektedir. Zira bu iki şiir kitabındaki şiirlerin tamamı, şekil bakımından divan şiiri ölçüleri doğrultusunda söylenmiştir.⁵³

'Eski Şiirin Rûzgârıyla'de 'Selimnâme'⁵⁴ başlığı altında yer alan şiirlerin ilk 7'si, Yavuz Sultan Selim'in seferlerini ve bu seferlerde elde ettiği zaferleri konu edinmiş olup divan şiiri geleneği çerçevesinde başlıbaşına bir tür adı olarak da dikkat çeker.⁵⁵ Her

⁵¹Mine Mengi, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s.16.

⁵²Mustafa Özbacı, **a.g.e.**, s.159.

⁵³Nitekim Mehmet Kaplan'a göre "Yahya Kemal, Eski şiirin rûzgârıyla başlığı altında toplanan şiirleriyle Rûbâiler'ini divan şairlerinin kullandıkları şekiller içinde söyler. Bunlar arasında eski şairlerin ses, ahenk ve duygularına uymaktan duyduğu saadeti gösteren tazmin ve taştirler de vardır." [Mehmet Kaplan, **a.g.e.**, s.279]

⁵⁴Selimnâme, divan edebiyatında ayrı bir edebî tür olarak dikkat çekmektedir. "Yavuz Sultan Selim, çıktığı seferlerde şairlerin çoğunu yanında götürmüş ve sefer tarihini nazm etmelerini istemiştir. Bunun sonucu olarak adına manzûm veya mensûr birçok Selimnâme yazılmıştır. Şükrî-i Bitlîsi, İshak Çelebi, Keşfî, Celâlîzâde Nişancı Koca Musfî, Celâlîzâde Koca Mustafa Çelebi, Süheylî; Selimnâme yazan şairler arasındadır." [Ahmet Mermer ve Neslihan Koç Keskin, **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yay., Ankara 2005, s.93]. Daha sonraki dönemde benzer özellikleriyle Süleymânâmeler yazılmıştır. Örneğin "Mahremînin de Kanûnî Sultan Süleyman'ın fütûhâtını anlatan Süleymânâme adlı bir eseri vardır." Ahmet Mermer vd., **Eski Türk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yay., Ankara 2007, s.367.

⁵⁵Nihad Sâmî Banarlı'nın ifadesiyle "Selimnâme, 1514'ten 1517'ye kadar doğuya ve cenuba açılmış iki büyük Türk seferinin safhalarını, kendi asrının klâsik şiir Türkçesiyle terennüm eden bir Yavuz Sultan Selim Destânı'dır." Nihad Sâmî Banarlı, "Selimnâme", **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl**, s.43. İnci Enginün'e göre ise "Selimnâme, adı üstünde bir destandır. Yavuz Sultan Selim, kısa süren ve bir gâyeye, (İslâmiyeti birleştirme-tevhîd) bağlı kahramanlıklarıyla bu destanda anlatılır." [İnci Enginün, "Yahya Kemal ve Türk Tarihi", **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl**, s.84]

biri 10'ar beyitten mürekkep bu şiirler; başlıkları dışında divan şiirinin estetik ölçütleriyle genellikle uyumludurlar. Yahya Kemal, diğer bütün şiirlerinde olduğu gibi bu şiirlerinde de başlık (Başlayış, Sefer, Çaldıran, Toplayış, Mercidabık, Ridâniye ve Rihlet) kullanarak divan şairlerinden farklı bir tercih ortaya koymuştur.⁵⁶

Kitabın devamında 'Gazeller' başlığı altında toplam 39 gazel yer almaktadır. Başlıkları dışında çoğu, içerik bakımından da divan şiiri geleneğine uygun olan bu gazellerin 36'sı 5'er beyitten, 2'si 6 beyitten ve 1'i 7 beyitten oluşmaktadır. Görüldüğü gibi gazellerin beyit sayıları bile divan şairlerinin genel eğilimleriyle uyumludur.

Kitapta daha sonra 1'i 1, 1'i 2'i, 1'i 6, 3'ü 5 bendden oluşan ve 'taştîr' ile 'tahmîs' başlıkları altında verilen 6 şiir, *Musammatlar* başlığı altında toplanmıştır. Bunlar da bend sayısı ve başlıkları bakımından biraz farklılık göstermekle birlikte, gerek şekil gerek muhteva özellikleri yönünden, divan şiiri geleneği çerçevesinde değerlendirilebilecek durumdadırlar. Kitapta 'Şarkılar' başlığı altındaki 2'şer bendlik 6 şiiri ve 'İthaf' başlığındaki 2 bendlik bir şiiri de aynı şekilde değerlendirmek mümkündür.

Kitabın sonunda 'Kit'alar-Beyitler' başlığı altında yer alan şiirlerin birer bendden oluşan 2'si için *tazmin*; yine birer bendden oluşan 6'sı için *kıt'a*; birer beyitten oluşan 2'si için *beyit* tanımlamasına yer verilmiştir. En sonda da Büyük Taarruz vesilesiyle şairin Allah'a seslenişini konu edinmiş olan '26 Ağustos 1922' başlıklı bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiire de *kıt'a* özelliği gösteren şiirler arasında yer verilmiştir.

'Eski Şiirin Rüzgârıyla'deki şiirleri divan şiiri geleneğine yaklaştıran önemli unsurlardan biri de vezinleridir. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi bu şiirlerin tamamı divan şairlerinin kullandıkları aruz kalıplarıyla yazılmışlardır. Dahası Tanpınar'ın 'arûzun son şâiri'⁵⁷ olarak nitelendirdiği Yahya Kemal'in en çok kullandığı aruz kalıpları, aynı zamanda divan şairlerinin de en çok kullandıkları aruz kalıplarıdır:

Kalıp	Şiir Sayısı
fâ 'i lâ tün / fâ 'i lâ tün / fâ 'i lâ tün / fâ 'i lün	14
mef 'û lü / fâ 'i lâ tü / me fâ 'î lü / fâ 'î lün	29
fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lün	6
mef 'û lü / me fâ 'î lü / me fâ 'î lü / fe 'û lün	8
fe 'i lâ tün / me fâ 'i lün / fe 'i lün	1
me fâ 'i lün / fe 'i lâ tün / me fâ 'i lün / fe 'i lün	7
me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / fe 'û lün	1
fe 'i lâ tün / fe 'i lâ tün / fe 'i lün	1
me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün / me fâ 'î lün /	3
mef 'û lü / me fâ 'i lün / fe 'û lün	1
(mef 'û lün / fâ 'i lün / fe 'û lün)	

Bu yönüyle Yahya Kemal'in bizzat belirlediği adından da anlaşılacağı gibi, 'Eski Şiirin Rüzgârıyla' adlı kitapta yer alan şiirler, başta **şekil özellikleri** bakımından olmak üzere büyük ölçüde divan şiiri geleneği ile uyum hâlindeyler. Bu sebeple Yahya

⁵⁶"Yahya Kemal 'Selimnâme'yi yazarken, vezni, şekli (7 bendli terkib-i bend) âhenkli ve ihtişamlı ifadesiyle Bâkî'nin 'Kanunî Mersiyesi'ni örnek almış, sesini Mersiye'nin âhengi ile akord etmiştir. 'Selimnâme' de Bâkî'nin mersiyesi gibi âhenkli ve ihtişamlı bir şiir ve sanat âbidesidir." [Hasibe Mazioğlu, **a.g.m.**, s.74]

⁵⁷Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal'e Hürmet", **a.g.e.**, s.300.

Kemal'in bu kitapta toplanan şiirlerinin eski şiirin rüzgârından etkilendiğini; dolayısıyla eski şiirin bu anlamda Yahya Kemal'in şiirlerinin temel kaynakları arasında dikkat çektiğini söylemek mümkündür.

Divan şiiri rüzgârından çok fazla etkilendiği bir diğer kitabı olan 'Rubâîler ve Hayyam'ın Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş'teki şiirler için de hemen hemen aynı değerlendirmelerde bulunmak mümkündür. Zira 50'si Yahya Kemal'in telifi, 57'si de şairin Hayyam'dan tercüme ettiği şiirlerden oluşan rübâîler, başlıkları sayılmazsa, gerek vezin, redif, kafiye, kafiye örgüsü, nazım şekli ve nazım birimi gibi dış yapı; gerek iç yapı özellikleri bakımından divan şiiri geleneğiyle uyumludurlar.⁵⁸ Tamamı aruzun hezec bahrinin ahreb ve ahrem kalıpları arasındaki rübâî vezinleriyle yazılmış olan rübâîlerden ikisi, aşağıda örnek olarak verilmiştir. İlk örnek, Yahya Kemal'in divan şiirine bakış açısını da ortaya koyması; ikinci örnek ise rübâîlerinde geleneksel konu tercihinin (hikmet) uygun davranması yönüyle seçilmiştir:

Örnek 1

Eslâf kapıldıkça güzelden güzele
Fer vermiş o neşveyle gazelden gazele
Sönmez seher-i haşre kadar şi'r-i kadîm
Bir meş'aledir devr edilir elden ele

Örnek 2

Hikmet sayılır bunca rubâ'îmiz var
Sokrat'ca Felâtun'ca rubâ'îmiz var
Hikmetten fazla şi'ri andırır bir de
Üstâd Şekip Tunç'a rubâ'îmiz var

'Kendi Gökubbemiz'deki şiirler ise daha yeni görünmekle birlikte, bu gelenekten tamamen bağımsız değildirler. Yahya Kemal'in divan şairlerini sevmesini "onlarla kendi arasında ruhi bir yakınlık duyması"na bağlayan Mehmet Kaplan'a göre "Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz adı altında toplanan yeni tarz şiirlerinde de şekil ve dil bakımından 'yeni' veya 'modern' görünmek için dikkati çekici tasarruflarda bulunmaz. Onlar da bizde, klâsik şekiller içinde güzel söylenmiş şiirler intibasını uyandırır. Bununla beraber bu şiirler de taklit edilmesi imkânsız, sadece Yahya Kemal'e has bir özelliğe sahiptir."⁵⁹ Tanpınar, Yahya Kemal'in *eski ve yeni* diye ayrılan şiirleri arasındaki ilişkiyi "Gariptir ki insan Yahya Kemal'in bugünkü dille yazdığı bir şiirle gazelinin beraber okurken hiç de bir âlem değiştirdiğinin farkına varmaz. Çaldıran muharebesi veya o ilâhî Koca Mustâpaşa bize aynı şeylermiş gibi geliyor. Bu beraberlik, hava değiştirmeme her iki dilde de en esaslı kavramış olmasından ileri geliyor."⁶⁰ ifadeleriyle açıklamaktadır.

Bu ilişki açısından değerlendirilebilecek diğer bir husus da aralarındaki şekil birliğiyle ilgilidir. Zira bu şiirlerinde de divan şiiri geleneğinin nazım birimi (beyit), nazım ölçüsü (aruz), kafiye ve redif gibi dış yapı (şekil) özelliklerinin izleri kuvvetli biçimde hissedilmektedir. Bu kitaptaki şiirlerin nazım birimi, genellikle beyittir. Nazım şekilleri

⁵⁸Bilindiği gibi genellikle aaxa şeklinde kafiyeli dört mısradan oluşan rübâîler, genellikle bir fikri, bir görüşü, felsefî inancı öz bir şekilde ortaya koymaya yönelik olarak yazılırlar. Vezinleri, aruzun hezec bahrinin ahreb ve ahrem kalıpları arasından seçilir. Diğer nazım şekillerinin aksine her mısraı farklı vezinlerle de yazılabilen rübâîlerde mahlasa yer verilmez. [Daha fazla bilgi için bkz. Halûk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yay., İstanbul 1994, s.65-70]

⁵⁹Mehmet Kaplan, **a.g.e.**, s.287, 279.

⁶⁰Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal'e Dair", **a.g.e.**, s.325.

ise daha çok, başta gazel olmak üzere, divan şiiri nazım şekillerinin yeniden biçimlendirilmiş hâlleri gibidir ve bunlar arasında çok az Fransız şiirinin nazım şekilleri bulunmaktadır. Ayrıca uzun şiirler, mesnevî türünün güncellenmiş biçimini andırmaktadır. Benzer değerlendirmeleri redif ve kafiye konusunda da yapmak mümkündür. Zira bu konuda da divan şiiriyle birebir örtüşmeden ziyade divan şiiri geleneğinden ilham alma, beslenme ve yararlanma söz konusudur.⁶¹ Şiir anlayışının bir sonucu olarak Yahya Kemal'in şiirlerinin önemli dış yapı unsurları arasında dikkat çeken nazım ölçüsü konusunda ise tamamen divan şiirinin ölçülerinin egemen olduğu görülür. Zira 'Kendi Gök Kubbe'miz'deki 81 şiirin sadece 1'i hece ölçüsüyle; diğer şiirlerin tamamı aruzun değişik kalıplarıyla yazılmışlardır. Bu kalıplar ve ilgili sayısal veriler, aşağıda gösterilmiştir:

Kalıp	Şiir Sayısı
mef 'û lü / fâ 'î lâ tû / me fâ 'î lü / fâ 'î lün	30
fe 'î lâ tün / fe 'î lâ tün / fe 'î lâ tün / fe 'î lün	13
mef 'û lü / me fâ 'î lü / me fâ 'î lü / fe 'û lün	13
fe 'î lâ tün / me fâ 'î lün / fe 'î lün	6
me fâ 'î lün / fe 'î lâ tün / me fâ 'î lün / fe 'î lün	6
mef 'û lü / me fâ 'î lün / fe 'û lün	5
fe 'î lâ tün / fe 'î lâ tün / fe 'î lün	5
fe 'û lün / fe 'û lün / fe 'û lün / fe 'û lün	1
me fâ 'î lün / fe 'û lün	1
4+4+3=11'li hece ölçüsü	1

Bilindiği gibi Yahya Kemal'in bu üç şiir kitabı dışında bir de **Bitmemiş Şiirleri** vardır. Malazgird, Bitmemiş Şiirler, İthaf lar ve Mizahlar, Beyitler ve Mısralar, Servet-i Fünûn Tarzı Şiirler başlıkları altında toplanan bu şiirler, onun diğer şiirleriyle gerek iç yapı gerek dış yapı unsurları bakımından benzerlik göstermektedirler. Yahya Kemal'in divan şairleriyle aynı kaynaklardan beslendiğini ve onlardan ne derece etkilendiğini göstermesi bakımından özellikle 'İthaf lar ve Mizahlar' bölümündeki şiirler dikkat çekicidir. Zira bu bölümdeki şiirler, Yahya Kemal'in divan şiiri geleneğinden ilhâmdan daha fazlasını aldığı açıkça göstermektedir. Söz gelimi Hicviyeler alt başlığında yer alan ve orijinali yan tarafta verilmiş olan aşağıdaki mısraları, Yahya Kemal üzerinde divan şiiri etkisinin hangi boyutlara vardığının bir göstergesidir:

⁶¹Nitekim Yahya Kemal'in divan şiiri geleneğinden yararlandığı değişik hususlar, Hasibe Mazioğlu tarafından 'Yahya Kemal'de Eski Şiirin Rüzgârları' başlıklı makalede, şu ifadelerle özetlemiştir: "Yahya Kemal, 'Söz Meydanı' gazelinde, eski şiirimizin benzetme unsurlarını, cemâlullah, ahsen-i takvîm, lâ-şerîke leh gibi dinî ve tasavvufî terimlerini yeni bir anlayışla kullanır. Aşk ve güzellik konularında, eski şiirimizin zirveye ulaştığı şiiriyet, Yahya Kemal'in benliğini içten sarsan ve ilhamını besleyen bir kaynaktır. Eski şiirimizde, tasavvufun mecazlarıyla ulvîleşen ve derinleşen aşk ve güzellik duyguları, Yahya Kemal'in de şiirlerinde aynı güzellikte ve parlaklıkta billurlaşmıştır." [Hasibe Mazioğlu, a.g.m., s.78] "Eski şairlerimizin aşk, güzellik, tabiat ve rintlilik konularında, tasavvufun imajlarından yararlanarak ve onun sembollerini kullanarak şiirin etkisini güçlendirmelerini, Yahya Kemal de benimseyerek şiirlerinde kullanmıştır." [Hasibe Mazioğlu, a.g.m., s.79] "Yahya Kemal, eski şairlerimizin beğendiği gazellerini ve beyitlerini tahmis, taştir ve tazmin etmek suretiyle kendi sesini, eski şiirimizin âhengi ile bütünleştirmiştir." [Hasibe Mazioğlu, a.g.m., s.80] "Yahya Kemal, eski şiirimizin tanınmış gazellerinin kelimelerini ve rediflerini de kullanarak kendi şiirinin etki alanını genişletir." [Hasibe Mazioğlu, a.g.m., s.83]

Bana kâfir demiş zarîfâne
Koca müftî o zât-ı âlî-şân
Ana ben Müslüman desem derler
Hem anın kendi hem seninki yalan⁶²

Bize kâfir demiş müftî efendi
Tutalım ben ana diyem Müselmâm
Varılınca yarın rûz-ı cezâyâ
İkimiz de çıkarız anda yalan⁶³

Değerlendirme

Bir yazısında “Frenk hayatının gecesinde sabah namazına kalkılır mı?”⁶⁴ sorusuyla yabancı yaşam tarzıyla millî kültüre dayalı yaşam tarzı arasındaki paradoksa işaret eden Yahya Kemal’in divan şiirine bu kadar ilgi göstermesinde yabancı şair ve düşünürlerin önemli etkisi olmuştur. Böylece o, Frenkler vasıtasıyla kendi şiirimizin kaynaklarına inmeyi başarmıştır. Nihad Sâmi Banarlı, bu etkiyi Yahya Kemal’in Fransa’da geçirdiği günlerde Fransız şiirinin gündemindeki edebî akımlarla ilişkilendirerek açıklamaktadır. Yahya Kemal Fransa’da iken, Fransız şiiri, parnasizm ve sembolizmin etkisindedir ve neredeyse bütün Fransız şairleri, eski Yunan şairlerinin mısralarını kendi çağlarının Fransızcasıyla tekrar söyleme gayretindedirler.⁶⁵ Bu hususu tespit etme başarısını gösteren Yahya Kemal de Türk şiirinin klâsik devrine yönelme gereği duymuştur. Diğer taraftan Jose Maria de Heredia ve Moreas da bu anlamda ona örnek olmuştur. Nitekim “Heredia, Yahya Kemal’e şiirde kesâfet, yaratmak istediği şiir dilini öğretmekle kalmaz; bunun için gitmesi gereken asıl kaynağı da gösterir. Bu bizim eski şairlerimiz ve eski şiirimizdir.”⁶⁶ Ayrıca “Eski Şiirin Rûzgârıyla umumî başlığı altında vücuda getirdiği, şekil ve kısmen dil itibarıyla divan edebiyatı mahsullerini andıran şiirlerinde Heredia kadar Moreas’dan da faydalanmış⁶⁷”⁶⁸ mıştır.

⁶²Yahya Kemal, **Bitmemiş Şiirler**, Yahya Kemal Enstitüsü ve İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1976, s.53.

⁶³Bazı nüshalar, bu kıt’anın yazılış sebebi olan Şeyhülislâm Yahyâ’nın kıt’asını da kaydetmişlerdir:

Şimdi hayl-i suhan-verân içre
Nef’î mânendi var mı bir şâ’ir
Sözleri seb’a-i mu’allakadur
İmrü’l-Kays kendidür kâfir

[**Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı**, Haz.Hasan Kavruk, MEB Yay., Ankara 2001, s.491]

⁶⁴Yahya Kemal Beyatlı, “Ezansız Semtler”, **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl**, s.109.

⁶⁵“Fransa’da şiir, Yahya Kemal’i parnasist şâirlerin mükemmel manzûmeleriyle ve symbolsme’in derûnî musikîsiyle karşıladı. Sanat için sanat anlayışının altın devrini yaşadığı o yıllarda Fransa’da mâzî’nin sanatkâr ruhlarını aydınlatan büyük meş’alesi, yine eski Yunan şiiri idi. Yahya Kemal, dikkatle bakıp görmüştü ki daha Ronsard’dan, Du Bellay’dan başlayarak Onsekizinci asırda Andre Chenier’ye ve Ondokuzuncu asırda Fransız symbolistelerine kadar birçok Fransız şâirleri, eski Yunan mısralarını Fransızca bir mısra hâline getirmek için çalışıyorlar; bunda muvaffak oldukları zaman da şiirde bir zafer kazandıklarına inanıyorlardı.” [Nihad Sami Banarlı, “Altmışbeşinci Yılda”, **Yahya Kemal Yaşarken**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1983, s.7] “Tamâmiyle şiirin en eski ve en klâsik mâzîsine bağlı, bu şuurlu ve ısrarlı şiir ve dil çalışmaları, Yahya Kemal’i derhal, Türk şiiri için nasıl çalışmak lâzım geldiği mevzûunda düşünmüştür.” [Nihad Sami Banarlı, **a.g.e.**, s.8.]

⁶⁶Zeynep Kerman, “Edebî Akımlar Karşısında Yahya Kemal”, **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemâl**, s.96.

⁶⁷Zeynep Kerman, **a.g.y.**, s.96.

⁶⁸Bilindiği gibi Yahya Kemal’in tarihe karşı duyduğu derin ilginin kaynağı da yerli unsurlardan çok yabancı kaynaklara dayanmaktadır. Zira Zeynep Kerman’ın da işaret ettiği gibi, onun sahip olduğu “tarihîlik duygusunun çıkış noktası ise romantizmden kaynaklanır. Yahya Kemal’in tarih duygusunun odak

Bir makalesinde gazellerindeki imaj zenginliğinden dolayı, Yahya Kemal'e "eski edebiyatımızın en büyük şairlerinden biri" denebileceğine işaret eden Tanpınar⁶⁹, aynı makalesinde Yahya Kemal'in şiirleriyle divan şairlerinin şiirleri arasındaki bağlantının taklit düzeyinde değerlendirilmemesi gerektiğine işaret eder. Ona göre Yahya Kemal'in divan şiiri geleneğine uygun şiirler yazması, kesinlikle taklit değil; olsa olsa eski bir ağacın yeşermesi veya yeni bir klâsisizm tecrübesidir:

"Yahya Kemal'in gazellerinden bahsedenler, çok def'a onların birer pastiş⁷⁰ olduğunu zannetmek hatasına düşmüşlerdir. Bizzat kendisi yeniyi memlekette tutabilmek için, yakın edebiyatımızın zevk dalâletlerine karşı eski şiirimizi, bilhassa Nedîm'i çıkarmıştı. Söze balmumu yapıştırmasını ve yalnız onu bilenler, bu gazelleri Nedîm örneği addettiler. Halbuki hakikatte bunlar bir pastişten ziyade, eski ağacın yeşermesi, artık memleketimizde kullanılması mutad olan Frenkçe tabiriyle söyleyelim, bir nevi neo-klâsisizm tecrübesi idi. Filhakika Yahya Kemal, eski lisanı en güzel tarafıyla alıyor ve onunla çok yeni ve Avrupalı imajlar ihtiva eden manzumeler yazıyordu."⁷¹

Zeynep Kerman'a göre de Yahya Kemal'in divan şiiri geleneğine yakın şiirlerini divan şiirinin aynen devamı ya da taklidi olarak görmek yanlıştır. Zira ona göre Yahya Kemal'in 'Eski Şiirin Rüzgârıyla'deki şiirinin modeli divan şiiri değil batılı şiirdir. Onun şiirlerinde divan şiirini çağrıştıran kelimelerin asıl işlevi de şiirde tarihî bir hava oluşturmaya yöneliktir:

"Yahya Kemal'in bu şiirleri, bazılarının zannettiği gibi aslâ eskinin aynen devamı veya taklidi değildir. Yahya Kemal'in tarihî bir devri şahsî bir tablo halinde canlandırırken, modeli batılı şiirdir. Divan edebiyatından aldığı kelimeler, bizi atalarımızın çağına götürür ve şiirde sadece bir tarihî atmosfer yaratır."⁷²

Bu bağlamda Yahya Kemal'in "millî mâzimiz ile zamanımız arasında bir altın köprü vazîfesi gördüğünü" söyleyen⁷³ ve onu en yakından tanıyan isimlerden biri olan Nihad Sâmî Banarlı'nın tespitlerine değinmek gerekir. Zira onun bu konudaki görüş ve değerlendirmeleri oldukça dikkat çekicidir. Öyle ki bizzat Yahya Kemal'e dayanarak ortaya koyduğu ifadelerinde, Yahya Kemal'in gazellerinin divan şiiri geleneğinden ayrı değerlendirilmesine şiddetle karşı çıkmaktadır:

noktasını teşkil eden cümle Fustel de Couglanges'in talebesi Camille Julian'ın 'Fransız milletini, bin yılda Fransa'nın toprağı yarattı.' sözüdür." [Zeynep Kerman, **a.g.y.**, s.97]

⁶⁹Bununla birlikte Tanpınar, başka bir yazısında "Yahya Kemal ne Nedîm'dir ne Fuzûlî'dir ne Bâkî'dir. Onun eski dille yazdığı manzumeler, unutulmuş modaların baharında toplanan bir koku, lezzet ve zevktir." ifadeleriyle Yahya Kemal'in herhangi bir divan şairi gibi görülemeyeceğini savunmakta [Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal'e Dair", **a.g.e.**, s.326]; ve "Her yenilik getiren şairde, eskiye bakan bir taraf vardır. Mâziyi inkâr ettiğimiz an, sanat kendiliğinden durur. Kaldı ki Yahya Kemal, Fikret'in konuşma dili ile ve nesir edasıyla getirdiği şiir anlayışının üstünden, eski şiirin en hâlis ve yaşaması gereken tarafını, eda ve söyleyişini yeniye nakletmesini bilmiş; böylece ilhamında barıştırdığı bir ikiliğin üstünden konuşmuştur." [Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal ve Şiirimiz", **a.g.e.**, s.338] ifadeleriyle onun eski ile yeni arasındaki bağlantıyı nasıl sağladığını dile getirmektedir.

⁷⁰Pastiş: "Fr.pastiche" taklit eser; bir yazının veya bir resmin taklididir. Sanatın her hangi bir bölümüne ait bir eserin taklidi. Edebiyatta, tanınmış bir yazarın üslubunu, anlatış tarzını, düşüncelerini taklidi etme. Tehzili andırmakla beraber, nüktelerdeki zarafet incelik bakımından değişik bir karakter gösterir. Yazarların kusurlu özelliklerini gülünçlü bir abartma ile ortaya koyar. [Seyit Kemal Karaalioglu, **Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü**, İnkılâp ve Aka Ktb., İstanbul 1983, s.620]

⁷¹Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal Hakkında", **a.g.e.**, s.313.

⁷²Zeynep Kerman, **a.g.y.**, s.97.

⁷³Nihad Sâmî Banarlı, **a.g.e.**, s.1189.

“Yahya Kemal’in gazelleri, ‘Divan şiirine bambaşka, büsbütün Avrupalı bir öge katmıştır.’ tarzındaki bir tenkid yazısı için ise Yahya Kemal, derin üzüntü duymuştur. Çünkü Fuzûlî’nin ‘Gazelin kendine mahsus bir dili ve muayyen bir kelime âlemi vardır.’⁷⁴ demesi gibi, gazel ancak böyle bir lisânla söylendiği ve klâsik gazel tarzının özelliklerine sadık kaldığı ölçüde gazeldir. Bu sebeple bir şiir, hem gazel hem ‘bambaşka bir şiir’ olamaz. Ya gazel ya gazelin taklidi ve benzeri olur veya başka bir şiir olur. Yahya Kemal ise gazellerinde, gazel tarzının, gazel dili’nin, gazel üslûbunun gerek dış gerek iç âlemi bakımından bütün klâsik özelliklerine sadık kalmaya bilhassa dikkat etmiştir. Onun gazelleri, divan şiirinin **yek-âhenk** ve **yek-âvâz** denilen gazelleri tarzında ve ‘her beytinin **beytü’l-gazel**’ olmasına dikkat edilerek söylenmiş şiirlerdir. Batı şiir anlayışı, Yahya Kemal’e gazeli başka türlü söyletmemiş; bilakis onun en güzelinin nasıl söyleneceğine dâir onda avrupâî bir dikkat uyandırmış; şaire, gazelin en güzelini söylemek yolunda bir tasfiye yetkisi vermiştir.”⁷⁵

Zaman zaman Yahya Kemal’in divan şiiri geleneği karşısındaki yeriyle ilgili birbirleriyle tam olarak örtüşmeyen değerlendirmeleri bulunan Ahmet Hamdi Tanpınar’ın, bir yazısında Yahya Kemal’i “yedi asırlık bir çalışma ile elde ettiğimiz bir ses”⁷⁶ olarak tanımlaması, aslında onun divan şiiri geleneği çerçevesindeki konumunu özetlemektedir. Diğer taraftan Yahya Kemal, Osmanlı tarihine duyduğu derin ilgi vesilesiyle, kendisini; Harâbîsin harâbâtî değilsin / Gözün mâzîdedir âtî değilsin dizeleriyle eleştiren Ziya Gökalp’e kendi ifadesiyle “mâzinin kulağına fısıldadığı bir sesle” söylediği; Ne harâbî ne harâbâtîyim / Kökü mâzîde olan âtîyim dizeleriyle verdiği cevapta, tarih bilincinin basit bir geçmişe özlem ve tekrar yaşama arzusundan kaynaklanmadığını ortaya koymuştur.⁷⁷

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, divan şairlerinin yararlandıkları kaynakların, aynı zamanda Yahya Kemal’in şiirlerinin de temel kaynakları arasında yer

⁷⁴Banarlı, Fuzûlî’nin bu sözlerinin Fârisî Dîvânının mukaddimesinde yer aldığına işaret etmiştir. Fuzûlî’nin Türkçe Dîvânının önsözündeki bir kıt’a da şairin gazele verdiği önemi aksettirmesi bakımından dikkat çekicidir:

Gazeldir safâ-bahş-ı ehl-i nazar	/	Gazeldir gül-i bûstân-ı hüner
Gazâl-ı gazel saydın âsân degül	/	Gazel münkiri ehl-i irfân degül
Gazel bildirür şâ’irüñ kudretin	/	Gazel artırur nâzımuñ şöhretin
Gazel gerçi eş’âra çok resm var	/	Gönül resmin et cümleden ihtiyâr
Ki her mahfilin zînetidür gazel	/	Hired-mendler san’atıdur gazel
Gazel de ki meşhûr-ı devrân ola	/	Ohımakda yazmakda âsân ola

[Fuzûlî Dîvânı, Haz.Kenan Akyüz, Sühely Beken, Sedit Yüksel ve Müjgân Cunbur, TTK Yay., Ankara 1958, s.7]

⁷⁵Nihad Sâmî Banarlı, **a.g.e.**, s.1189. Banarlı, bu hususla ilgili eleştirileri ve değerlendirmelerini, başka bir yazısında şöyle dile getirmektedir: “..... Bu eleştirmeciye göre ‘Yahya Kemal Beyatlı’nın gazelleri bizim divan şiiri anlayışı ile açıklanamaz, büsbütün başkadır divan şiirinden.(!) Doğrusu Yahya Kemal Beyatlı, gazelleri ile divan edebiyatının artık yaşayamayacağını göstermiş, divan şiirine bambaşka, büsbütün Avrupalı bir öge katmıştır.’ Her bakımdan yanlış, sathî ve ölçüsüz söylenen bu cümleler, o kadar hatâ ile doludur ki düzeltmeğe bu sütunlar yetişmez..... Meşhur eleştirmecinin Yahya Kemal’in gazellerine divan şiirinden ‘büsbütün başka’ şiirler demesi, büsbütün ölçüsüz bir hükümdür..... Yahya Kemal ise gazellerinde gazel tarzının, gazel dili ve gazel üslûbunun gerek dış âlemi gerek iç âlemi bakımından, bütün klâsik özelliklerine sâdık kalmaya bilhassa dikkat etmiştir.” [Nihad Sami Banarlı, “Zavallı Tenkid”, **Yahya Kemal Yaşarken**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1983, s.43-46]

⁷⁶“O, her şeyden evvel sesi olan şâirdir. Ve bu ses, bizim yedi asırlık bir çalışma ile elde ettiğimiz bir sestir.” Ahmet Hamdi Tanpınar, “Kendi Gök Kubbeimiz”, **Ölümünün Yirmibeşinci Yılında Yahya Kemal**, s.33.

⁷⁷Yahya Kemal, Ziya Gökalp’le aralarında geçen bu tartışmaya Ezan ve Kur’ân başlıklı yazısında bizzat değinmiştir. [Bkz.Yahya Kemal Beyatlı, “Ezan ve Kur’ân”, **Aziz İstanbul**, YKY, İstanbul 2005, s.103]

aldığı; ayrıca bizzat divan şairlerinin ve şiirlerinin bu rind yaratılışlı şairin şiirlerine kaynaklık ettikleri söylenebilir. Divan edebiyatının ve bu edebiyatı besleyen kaynakların Yahya Kemal'in şiirlerini özellikle **nazım şekli, nazım birimi, nazım ölçüsü, kafiye ve redif** gibi **dış yapı (şekil) unsurları** açısından beslediklerini söylemek de mümkündür. Diğer taraftan Yahya Kemal'in başta 'Eski Şiirin Rüzgârıyla' ve 'Rûbâîler ve Hayyâm'ın Rûbâîlerini Türkçe Söyleyiş' adlı kitaplarındakiler olmak üzere şiirlerinde divan şairlerinin eserlerinde geçen **kelimelerden** büyük oranda yararlandığı da bir gerçektir. Yahya Kemal'in divan şiiri mirasından yararlandığı bir başka husus da **edebî sanatlarıdır**. Bütün örneklerinde edebî sanatları divan şairleri gibi kullanmamış olsa da, şiirlerinde tespit edilen edebî sanatlar, hem nicelik hem de nitelik bakımından, divan şiiri geleneğinden yararlandığını açıkça ispat edecek durumdadır. Şüphesiz Yahya Kemal, üslûp bakımından nev-i şahsına münhasır şairlerimiz arasındadır. Bununla birlikte onun üslûbunu şekillendiren etkenler arasında divan şiiri geleneğinin göz ardı edilemeyecek derecede büyük bir payı olduğu açıktır.

Bütün bu bulgu ve değerlendirmeler, Yahya Kemal ile divan şairlerini besleyen kaynaklar arasında önemli ortaklıklar bulunduğunu; dolayısıyla Yahya Kemal'in şiirleri ya da şahsiyeti üzerinde yapılacak incelemelerde divan şiiriyle tespit edilen bu bağlantı üzerinde hassasiyetle durulması gerektiğini ortaya koymaktadır.